

Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift, Dansk Psykologisk Forlag

PPR i beredskab

Med bidrag af Vibe Strøier, Benedicte Schilling & Jørn Nielsen

Introduktion til dette særnummer

Der sker i disse år store forandringer i præmisserne for PPRs virke, organisation, opgaver, roller og funktioner i den kommunale sektor. Ændringerne har stor sammenhæng med de politiske og samfundsmæssige fornyelser, som er sket og fortsat pågår i Danmark i dette årti. Et af de politisk udmeldte ønsker fra den store del af folketingets partier er, at PPR fremover får som formål at være en kerneinstitution i sikringen af en øget inklusion af børn med såkaldte særlige vanskeligheder i de normale daginstitutioner og skoler fremfor de sidste årtiers stærke tendens til at ekskludere sådanne børn fra det store fællesskab.

De tre forfattere til dette temanummer arbejder som eksterne konsulenter med hver deres speciale men alle med en fundamental systemisk tilgang sammen med PPR, som led i denne proces. Vi tre har længe talt sammen om og er blevet opfordret til, at det kunne være på sin plads, at vi – set fra vores særlige eksterne position - i fællesskab fremkom med nogle overvejelser og beskrivelser af de tendenser, udfordringer, dilemmaer, muligheder og ideer til konkrete strategier og veje at bevæge sig fremover, som vi ser for PPR i forhold til de nye vilkår. Dette ønske har vi nu efterkommet i form af tre artikler i dette temanummer, hvor vi reflekterer fra henholdsvis et organisationspsykologisk, supervisorisk og børnepsykologisk perspektiv på de temaer, som vi hver især har fået øje på og har lyst til at reflektere over på baggrund af det vi oplever og ser ledere og medarbejdere være nysgerrige på, når vi arbejder med PPR.

I første artikel beskriver og reflekterer organisationskonsulent cand. psych. Vibe Strøier over, hvad hun benævner som en *Rites du Passage* tilstand, som et grundvilkår for PPRs virke i øjeblikket. Det er betegnelsen for den fase, hvor institutionen PPR som helhed er i transformation fra det gamle *samtidigt* med, at man i overgangen skal bygge det nye op. PPRs *Rites du Passage* kan, set fra en narrativ performanceperspektiv, ses som kendetegnet ved, at der er mange stridende synspunkter og stemmer (såkaldt polyfoni) i og udenfor PPR om, hvilken vej PPR skal gå, på hvilket ideologisk grundlag og på hvilken måde, der skal praktiseres. Disse polyfoniske synspunkter snor sig rundt om hinanden i indbyrdes interaktion i kommunerne over hele landet for øjeblikket. Fra en eksistentiel identitetsbeskrivelse kan PPRs situation beskrives som værende i en "flydende fase": En tilstand, der metaforisk favner nutidens forandringer, som i de fleste kommuner er kendetegnet ved, at de forskellige ideologier, der fremføres omkring PPRs fremtidige virke som inklusionens arkitekter og fortropper, marcherer hurtigere end, man kan nå at få skabt et bæredygtigt fundament præget af rutiner og vaner for ledere og medarbejdere at kunne planlægge sit virke i PPR institutionen.

Vibe Strøier bruger begrebet *Governmentality* fra den poststrukturalistiske terminologi til at beskrive den særlige kombination af henholdsvis styringsmetoder og dannelse som PPR står for i samarbejdet med både professionelle samarbejdsparter og familier som procesansvarlige for at implementere de politiske ønsker. Ud fra begrebet "meningsskabende processer", inspireret af konstruktivistiske og symbolfortolkende organisationsteorier, præsenteres i artiklen en række pointer om tendenserne i PPRs forsøg på "sensemaking", som de afspejles i PPRs selvfortællinger, strategiske processer og valg i den turbulente overgangsperiode.

Vibe Strøier beskriver og reflekterer over institutionen PPRs udfordringer på det organisatoriske og ledelsesmæssigt niveau, hvor udfordringen især beskrives at være forholdet/balancen mellem den centraliserede styring og den fagbureaukratiske diskurs. De nye krav til ledelsen i PPR i, hvad Vibe Strøier omtaler som, den *liminale* fase, som PPR gennemgår i disse år, medfører, at man kan identificere og fokusere på de organisatoriske områder, der især tilbyder mulighed for involvering på alle niveauer: af medarbejderne, samarbejdspartnerne, forældrene og børnene.

Tendensen beskrives som et ledelsesmæssigt fokus på at assistere mennesker i at kunne "styre styringen" i form af at kunne uddelegere ansvar og administrere relevant videnstilførsel. Det er derfor nogle nye lederprofiler, der kendetegner PPR i dag, hvor vægten er på at være i besiddelse af processuelle styringskompetencer. I tråd med tidens generelle fokus på empowerment-orienterede processuelle udviklingsværktøjer, skal PPRs virke så at sige ende op i, at lære alle brugerne af PPRs service at styre sig selv. Det forudsætter læring af nye kompetencer for PPRs medarbejdere, som skal formidle disse selv-styringskompetencer ud i systemet for lærere, pædagoger, forældre og børnene selv. Vibe Strøier reflekterer ved hjælp af bl.a. ideer fra Karl Weick over forudsætningerne for, at organisationer kan engagere medarbejdere, ledere og samarbejdspartner til at medvirke aktivt og konstruktiv i denne proces.

Supervisor og klinisk børnefamiliepsykolog cand. psych. Benedicte Schilling beskriver og reflekterer i sin artikel over de udfordringer disse ændrede organisatoriske, kontekstuelle og politiske krav til PPRs virke, indebærer for PPRs konsultative og specifikt supervisoriske ydelser til lærere og institutionspersonale. Hvilke forudsætninger medfører dette i forhold til hvilke konkrete færdigheder og positioner, det er vigtigt, at man som medarbejder og leder i PPR har og kan videreformidle til daginstitutionernes og skolernes pædagoger og lærere som de kan tilegne sig i udførelsen af sin profession – og igen videreformidle til brugerne af daginstitutioner og skoler: Forældrene og børnene?

Benedicte Schilling argumenter for, at den ændrede politik på børneområdet indebærer et behov for en justering i den måde, som PPR superviserer de nære samarbejdsparter på, således, at supervisionen kan få en konkret professionsudviklende effekt i overensstemmelse med det ændrede politiske fokusbelt. Benedicte Schilling definerer supervision som specifikt professionsudviklende læringsredskab og argumenterer for, hvordan en edukativ supervisionsform – i tråd med det selv-styringsfokus som beskrives i Vibe Strøiers artikel - er et velegnet design for at understøtte den enkelte fagpersons selvstændige evne til at kunne mestre opgaverne, og opmuntre til, at den enkelte får udfoldet sit potentiale fuldt ud, så de politiske, strategiske, ledelsesbestemte mål og opgaver kan løses med selvsikkerhed, konsekvens og kontinuitet. En edukativ supervisionsform indebærer, at supervisors funktion i højere grad bliver at kunne indtage

en understøttende position overfor lærerne og pædagogerne, hvor der indirekte eller direkte sikres, at de får den viden, der skal til for, at de kan håndtere de elever, som med inklusionen skal blive i klassen eller i daginstitutionen. Der er her tale om en ændret form for ekspertrolle for PPR psykologen i deres supervisionsarbejde, tilpasset de flydende vilkår, som i disse år er et vilkår for PPRs virke.

Benedicte Schilling beskriver, hvordan de offentlige ledere i stigende omfang er opmærksomme på, at supervision med fordel ses som en *integreret* del af arbejdspladsens organisatoriske og sociokulturelle trivsels-, lærings-, og udviklingskontekst, som et redskab til at socialisere, kultivere og vurdere den enkelte professionsudøver på de felter, som markerer professionens identitet og berettigelse som med i opgaveløsningen omkring børn med særlige vanskeligheder. Skolelederne vil gerne udvikle deres personale, og med inklusionskravene er det blevet et højprioriteret område at sikre, at denne kvalificering kan finde sted effektivt og forholdsvis hurtig tidsmæssigt.

I en verden af inklusion er det politisk meldt ud, at nogle handleformer og tænkeformer hos faggrupperne er mere rigtige end andre. Med inklusion som kontekstsættende for vurdering af professionelles indsats, er der sat en moralsk og politisk, strategisk bestemt kontekst for, hvornår fagpersonen så at sige gør det godt nok og hvornår ikke: arbejdsgange og pædagogiske procedurer som medfører inklusion og forhindrer eksklusion af børn i en skoleklasse eller daginstitution er at regne for bedre pædagogisk praksis end de metoder og handlevalg, som medfører eksklusion af børnene. Den konsulterende metode som PPR i de senere år har praktiseret i udpræget grad understøtter holdningen om metodefrihed for lærere og pædagoger. Når metodefriheden i disse år udfordres af den strategiske detailstyring af pædagogikken og undervisningen fra politisk og ledelsesmæssig side, kan for meget konsultation komme i modsætning til, at lærere/pædagoger forventes at professionsudvikle sig på en bestemt måde i en bestemt retning. Benedicte Schilling argumenterer for, hvordan en mere supervisorisk tilgang fremfor en konsultativ giver mulighed for at sikre/legitimere et lærings- og direkte opkvalificerende fokus i arbejdet samt mulighed for at sikre evaluering og opfølgning på, om den læring politikere, lederne og supervisanden selv forventer at få i sin supervision også finder sted.

Der argumenteres for, at hvis børn der udviser bekymrende adfærd fremover inkluderes i højere grad i skoler og daginstitutioner indebærer det en langt mere systemisk tilgang til opgaven supervision ydet af PPR end man tidligere har praktiseret. Der skal medtænkes hvilke specifikke færdigheder og tilgange lærere og pædagoger nødvendigvis skal have for at kunne mestre inklusionen f.eks. en langt større fokus på forældresamarbejde, netværksarbejde og samarbejde internt kollegialt.

Pædagogisk psykolog, Ph.D. Jørn Nielsen tager her – i forlængelse af Benedicte Schillings beskrivelser - i sin artikel fat på en af PPRs kerneydelser, udredningen af børn, som i tråd med udviklingen, bør løses i en forandret positionering af PPR og i PPRs konsultative samspil med samarbejdsparterne i inklusionsarbejdet. Disse udredninger har traditionelt stået stærkt som baggrund for etablering af foranstaltninger og for rådgivning/vejledning af samarbejdsparter, forældre og børnene selv og har traditionelt placeret PPR-psykologen i en ekspertrolle.

Jørn Nielsen beskriver og reflekterer over behovet for en ændring i positioneringen fra PPR psykologens side i arbejdet med udredninger bl.a. ved hjælp af justeringer i den såkaldte *foretrukne faglighed*, der traditionelt er knyttet til "børn med særlige behov". Denne faglighed vægter et perspektiv på barnet som *individ-uden-kontekst* og har ikke medført stor succes som inklusions-skabende, men har tværtimod været udpræget eksklusionsskabende. For at udredningen kan skabe grundlag for inklusion af barnet forudsættes en ændret positionering både til selve forståelsen af den rolle, som udredninger fremover skal spille i PPRs virke, samt den funktion, som udredninger skal have: At barnet forstås i kontekst og, at vi i omtalen af udvikling af barnet også som del af en ny, inkluderende praksis, må tale om udvikling for os selv som fagpersoner, og konkret må undersøge hvilke nye, endnu ikke sette og udførte praksisformer man i PPR institutionen kan iværksætte for at virke inklusions-fremmende.

Jørn Nielsen reflekterer over tvivlen som et modigt grundvilkår som vi i en inklusionstid bør trække mere tydeligt frem i PPRs sociale og socialpædagogiske arbejde og, at tvivlen bør stå i komplementært samspil med den nye faglighed i fremtiden og dens – med PPRs nye forudsætninger - nu forfattede drøm om, at man som PPR psykolog kan vide, være sikker samt kan agere med anvisninger og handleplaner i den gammelkendte rolle som ekspert.

For at kunne agere konstruktivt i praksis stilles der nye forventninger om udredning som en samskabt proces med et krav til viden, hvordan vi tænker om viden, hvordan vi opnår viden og hvad vi skal opnå viden om som fundament for fremtidens virke i PPR. Jørn Nielsen argumenterer for, at der er behov for en PPR institution, hvor man bliver dygtig til i en tæt koordinering og samskaben med samarbejdspartnerne at kunne håndtere og koordinere tvivl og usikkerhed, således at der lettere vil kunne etableres et nødvendigt arbejdsfællesskab, et fælles ejerskab blandt alle aktører til barnets problemstilling og en fælles dialogisk baseret produktion af de forståelsesformer og den fælles handleplan, der muliggør bevægelse og udvikling for barnet og for alle i barnets nære kontekst.

Benedicte Schilling, Vibe Strøjer og Jørn Nielsen
Januar 2012

Kapitel 1: Vibe Strøjer: *Hvad er meningen? Rites du Passage*

Kapitel 2: Benedicte Schilling: *Justering af PPR psykologernes supervisionsydelse i en tid med inklusion*

Kapitel 3: Jørn Nielsen: *Udredning i kontekst*